

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

VERSLAG AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, het VLAREL van 19 november 2010, titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, het besluit van de Vlaamse Regering van 21 februari 2014 houdende vaststelling van de regels inzake het lozen van bedrijfsafvalwater op een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie en het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, wat betreft de lozing van bedrijfsafvalwater zonder of met gevaarlijke stoffen

Algemene toelichting

Dit besluit wijzigt de volgende besluiten:

- Titel II van het VLAREM en haar bijlagen;
- Titel III van het VLAREM;
- Het VLAREL;
- Het besluit lozing bedrijfsafvalwater op RWZI;
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

Met dit besluit worden de sectorale lozingsnormen voor PFAS-verbindingen geactualiseerd (geschrapt) op basis van voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. Verder bevat dit besluit verduidelijkingen en kleine aanpassingen.

De volgende wijzigingen aan titel II van het VLAREM worden doorgevoerd:

- Een wijziging en toevoeging aan de definities;
- Voor het lozen van gevaarlijke stoffen is verduidelijking nodig, meer bepaald wanneer een lozingsnorm moet aangevraagd worden voor het lozen van gevaarlijke stoffen, vermeld in bijlage 2C, waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen. Met dit besluit wordt verduidelijkt dat bij afwezigheid van een indelingscriterium én indien gemeten wordt boven de rapportagegrens, of bij ontstentenis van deze laatste, de bepalingsgrens, moet getoetst worden aan de milieurisicogrens. Indien ook een milieurisicogrens ontbreekt of indien de

milieurisicogrens lager ligt dan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: de bepalingsgrens), moet getoetst worden aan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: aan de bepalingsgrens).

- Sectorale lozingsnormen voor PFAS worden geactualiseerd op basis van voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. Voor de textielsector staan er in het VLAREM nog sectorale lozingsnormen voor de som van gefluoreerde polymeren (PFT), PFOS en PFOA, maar deze normen zijn achterhaald en dienen sterk aangescherpt te worden. De beste optie is deze sectorale normen te schrappen. Door de sectorale normen te schrappen, wordt teruggevallen op de algemene bepalingen voor het lozen van deze parameters en zal hierop strenger worden toegezien. Bedrijven die dit toch wensen te lozen moeten dit aanvragen als bijzondere voorwaarden
- De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride en totaal fluor wordt doorheen het VLAREM geüniformeerd.
- Enkele bijkomende verduidelijkingen.

De volgende wijzigingen aan titel III van het VLAREM worden doorgevoerd:

- De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride en totaal fluor wordt doorheen het VLAREM geüniformeerd.

De volgende wijzigingen aan het VLAREL worden doorgevoerd:

- Enkele kleine aanpassingen aan de erkenningspakketten waarvoor de laboratoria in de discipline water kunnen erkend worden zoals bijvoorbeeld voor de meting van fluoride om deze overeen te stemmen met de methodiek in de praktijk.

De volgende wijzigingen aan het besluit lozing bedrijfsafvalwater op RWZI worden doorgevoerd:

- Voor het lozen van gevaarlijke stoffen is verduidelijking nodig, meer bepaald voor het lozen van gevaarlijke stoffen, vermeld in bijlage 2C, waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen. Met dit besluit wordt verduidelijkt dat bij afwezigheid van een indelingscriterium én indien gemeten wordt boven de rapportagegrens, of bij ontstentenis van deze laatste, de bepalingsgrens, moet getoetst worden aan de milieurisicogrens. Indien ook een milieurisicogrens ontbreekt of indien de milieurisicogrens lager ligt dan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: de bepalingsgrens), moet getoetst worden aan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: aan de bepalingsgrens).

De volgende wijzigingen aan addendum R3B van bijlage 2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning worden doorgevoerd:

- Verduidelijking welke gevaarlijke stoffen van het geloosde bedrijfsafvalwater per lozingspunt moeten gemeld worden bij de aanvraag;
- Expliciete vraag om – indien van toepassing – een impactbeoordeling bedrijfsafvalwater naar aanleiding van het Wezer-arrest toe te voegen.

Artikelsgewijze bespreking

Hoofdstuk 1. Wijzigingen aan titel II van het VLAREM

Artikel 1

In dit artikel wordt in **punt 1°** de definitie voor gevaarlijke stoffen vervangen aangezien de verwijzingen naar relevante artikels in het eerste deel van de definitie overbodig

waren, soms niet meer up to date waren, en ook tot verwarring konden leiden. De voorgestelde definitie is afkomstig uit de Europese Kaderrichtlijn water (RICHTLIJN 2000/60/EG). Gevaarlijke stoffen overeenkomstig de Europese Kaderrichtlijn water beperken zich niet tot stoffen die én toxisch én persistent én bioaccumuleerbaar zijn. Zoals uitgelegd in het reductieprogramma bij het stroomgebiedbeheerplan 2016-2021, wordt een stof of stofgroep als "gevaarlijk" beschouwd indien ze voldoet aan één van de criteria voor persistentie, bio-accumulatie of toxiciteit, opgenomen is als Prioritaire Stof in Bijlage X van de Kaderrichtlijn Water, of ze individueel werd opgenomen in de basislijst van het Reductieprogramma Gevaarlijke Stoffen of als dusdanig aangeduid werd in de regelgeving inzake milieukwaliteitsnormen voor het oppervlaktewater. Door de term "of" i.p.v. "en" te gebruiken, implementeren we de definitie op een duidelijkere manier. De brede toepassing van deze definitie wordt nogmaals onderstreept door het laatste deel (zoals ook opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn water): "*en andere stoffen of groepen van stoffen die aanleiding geven tot evenveel bezorgdheid*". Deze wijziging betreft dus geen inhoudelijke aanpassing. Dit punt vormt geen kader voor de toekenning van vergunningen.

In **punt 2°** wordt een nieuwe definitie voor "milieurisicogrens" toegevoegd. In verschillende wijzigingsartikels, onder andere dat voor artikel 4.2.3.1, van titel II van het VLAREM, wordt de term "milieurisicogrens" geïntroduceerd, welke nog niet werd gebruikt of gedefinieerd in titel II van het VLAREM. Met milieurisicogrens wordt de concentratie in het ontvangende oppervlaktewater bedoeld die beschermend is voor mens en milieu, waarbij ook de secundaire doorvergiftiging in rekening wordt gebracht. Deze waarden zullen worden afgeleid conform volgende technische handleiding van de Europese Commissie en op de website van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) worden geplaatst: *European Commission (EC) (2018) Revised Technical Guidance for deriving Environmental Quality Standards. Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive Guidance Document No. 27. European Commission*. Deze werd gepubliceerd op 28/03/2018 en is te raadplegen via de link: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d5b2b9b9-32fb-11e8-b5fe-01aa75ed71a1>. De lijst met milieurisicogrenzen op de website van VMM zal twee keer per jaar worden geactualiseerd op een vastgestelde datum (i.e. 1 april en 1 oktober). Dit punt van het artikel is onlosmakelijk verbonden met andere wijzigingen in dit besluit die betrekking hebben op het verduidelijken van een bestaand regelgevend kader voor het aanvragen van lozingsnormen. Het louter invoegen van deze definitie veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

In **punten 3° en 4°** wordt de terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... geüniformeerd. Zie motivatie bij het wijzigingsartikel m.b.t. artikel 4, §1 van bijlage 4.2.5.2 bij titel II van het VLAREM betreffende fluoride. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

Artikel 2

Met dit wijzigingsartikel worden de aanpassingen die worden doorgevoerd aan artikel 4.2.3.1 (zie motivatie bij dat artikel onder paragraaf 4), overeenkomstig aangepast voor de mogelijkheid tot het uitvoeren van een gerichte evaluatie wanneer gevaarlijke stoffen, vermeld in bijlage 2C, worden geloosd. Dit artikel beoogt zo dezelfde verduidelijking te scheppen zoals elders in dit besluit wordt doorgevoerd. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten.

Artikel 3

Met dit wijzigingsartikel wordt de opdeling tussen bedrijfsafvalwater dat geen gevaarlijke stoffen bevat versus bedrijfsafvalwater dat één of meer gevaarlijke stoffen bevat duidelijker gesteld. Met andere woorden, bedrijfsafvalwater dat geen gevaarlijke stoffen bevat mag geen gevaarlijke stoffen bevatten in concentraties hoger dan de

indelingscriteria. Het mag ook geen gevaarlijke stoffen bevatten waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen, in concentraties hoger dan de milieurisicogrens. Als ook deze milieurisicogrens ontbreekt of lager ligt dan de rapportagegrens, mogen de concentraties niet hoger zijn dan de rapportagegrens, of bij ontstentenis van deze laatste, de bepalingsgrens.

Dit artikel is onlosmakelijk verbonden met andere wijzigingen in dit besluit die betrekking hebben op het verduidelijken van een bestaand regelgevend kader voor het aanvragen van lozingsnormen. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten.

Artikel 4

Het huidige artikel is onvoldoende duidelijk, want nergens wordt gedefinieerd wat "zware" verontreiniging inhoudt. Het volstaat om te vermelden dat het geloosde bedrijfsafvalwater geen stoffen mag bevatten die een verontreiniging veroorzaken, daarom wordt het adjectief "zware" geschrapt. De term "verontreiniging" is namelijk wel gedefinieerd in artikel 5.1.1, 13°, van het DABM, als volgt: "*verontreiniging: de directe of indirecte inbreng door menselijke activiteiten van stoffen, trillingen, warmte of geluid in lucht, water of bodem, die de gezondheid van de mens of de milieukwaliteit kan aantasten, schade kan toebrengen aan materiële goederen, of de belevingswaarde van het milieu of een ander rechtmatig milieugebruik kan aantasten of in de weg kan staan.*". Deze definitie is tevens van toepassing op titel II van het VLAREM, overeenkomstig het artikel 1.1.2, "definities algemeen" welke stelt dat de definities uit o.a. het omgevingsvergunningbesluit van toepassing zijn. Vervolgens wordt in art. 2, tweede lid, 2°, van het omgevingsvergunningbesluit gesteld dat de definities uit artikel 5.1.1 van het DABM van toepassing zijn. Daarnaast is er een definitie van verontreiniging in art. 1.1.2 van titel II van het VLAREM die luidt als volgt: "*verontreiniging: het direct of indirect door de mens lozen van stoffen of energie in het aquatisch milieu, ten gevolge waarvan de gezondheid van de mens in gevaar kan worden gebracht, het leven en de eco-systemen in het water kunnen worden geschaad, of enig rechtmatig gebruik van het water kan worden gehinderd;*". Dit artikel is een verduidelijking en veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten.

Artikel 5

Er moeten een aantal wijzigingen en toevoegingen worden gedaan aan het artikel 4.2.3.1 (toelichting zie onder). Omwille van de onduidelijke nummering in het huidige artikel 4.2.3.1, wordt ervoor geopteerd om het artikel volledig te vervangen, niettegenstaande sommige delen niet worden aangepast.

In **paragraaf 1** wordt gevraagd om de emissies naar water in kaart te brengen door het opstellen en actueel houden van een overzicht van de afvalwaterstromen. Wanneer er zich wijzigingen voordoen in het productieproces of in de gebruikte (grond)stoffen, er nieuwe inzichten komen of tot nu toe ongekende gevaarlijke stoffen worden vastgesteld door de exploitant of andere partijen, moet het overzicht zo snel mogelijk worden aangepast. Deze bepaling is gebaseerd op dezelfde vragen die bij het aanvraagformulier voor het indienen van een omgevingsvergunning worden gesteld. Namelijk onder addendum R3 (lozing van afvalwater en koelwater), waar onder punt 2 wordt gevraagd om de afvalwaterstromen te beschrijven. Verder wordt onder addendum R3B (lozing van bedrijfsafvalwater) onder punt 2 gevraagd om de karakteristieken van het geloosde bedrijfsafvalwater per lozingspunt te vermelden, onder meer door alle gevaarlijke stoffen boven de kwaliteitsnormen te vermelden én, als er geen kwaliteitsnormen gelden voor een gevaarlijke stof, de gevaarlijke stoffen te vermelden die relevant zijn voor het soort afvalwater, en dat daarbij minstens wordt gekeken naar de stoffen die in de inrichting

geproduceerd of gebruikt worden. De elementen onder artikel 4.2.3.1, §1, komen overeen met deze beschrijving van de afvalwaterstromen en de karakterisatie ervan in het aanvraagformulier, en betreffen dus geen nieuwe elementen, m.u.v. een verduidelijking van de toetsingswaarden die moeten gehanteerd worden om de relevante gevaarlijke stoffen te bepalen. Het opstellen en actueel houden van dergelijk overzicht van de afvalwaterstromen zorgt tevens voor inzicht in de mogelijk voorkomende gevaarlijke stoffen in de lozing, waarvoor conform paragraaf 4 een lozingsnorm in de vergunning moet opgenomen worden. Er wordt minstens gekeken naar de stoffen die in de inrichting geproduceerd of gebruikt worden of tijdens het proces gevormd worden (e.g. bijproducten).

Dit overzicht is gelinkt aan de lozing van bedrijfsafvalwater dat één of meer gevaarlijke stoffen bevat, en dus aan lozingspunten die vergund zijn overeenkomstig rubriek 3.4 of 3.6.

Verschillende GPBV-bedrijven moeten nu al een uitgebreider overzicht van hun afvalwaterstromen opstellen conform titel III van het VLAREM. Voorbeelden hiervan zijn de inventaris voor de chemische sector, in artikel 3.9.2.2 van titel III van het VLAREM, de inventaris voor de sector van de afvalbehandeling, in artikel 3.14.2.2.3 van titel III van het VLAREM, en de inventaris voor de voedingsmiddelen-, dranken- en zuivelindustrie in artikel 3.15.2.3.2 van titel III van het VLAREM. Deze inventarissen kunnen dienen als overzicht, zoals beschreven in paragraaf 1.

In **paragraaf 1, derde lid**, wordt aan bestaande lozingen van afvalwater die zo'n overzicht nog niet zouden hebben, tijd gegeven om dit overzicht voor de eerste keer op te stellen. Met bestaande lozingen van afvalwater worden de lozingen bedoeld die op **31 december 2022** zijn vergund, of waarvoor ten laatste op 31 december 2022 een aanvraag tot omgevingsvergunning voor exploitatie van de ingedeelde inrichting is ingediend.

Na vaststelling van een gevaarlijke stof boven de toetsingswaarden, vermeld in paragraaf 4, begint overeenkomstig paragraaf 6 een overgangstermijn om zich in regel te stellen (i.e. emissies reduceren of een lozingsnorm in de vergunning krijgen).

De extra tijd om het overzicht voor een eerste keer op te stellen geldt niet voor lozingen van afvalwater waarvoor zo'n overzicht al moet worden opgesteld, e.g. voor bepaalde GPBV-installaties conform titel III van het VLAREM via de inventarisatie van alle afvalwater- en afgasstromen, of via bijzondere voorwaarden in de vergunning. Elk overzicht wordt daarna actueel gehouden.

Paragraaf 1, vierde lid, sluit het lozen van bemalingswater uit om zo'n overzicht op te stellen. Daarvoor is het opstellen en actueel houden van zo'n overzicht minder relevant. Het normenkader voor de lozing blijft wel van toepassing uiteraard.

Paragraaf 2 en paragraaf 3 betreffen de huidige punten 1° en 2° van het artikel en worden inhoudelijk niet gewijzigd.

In **paragraaf 4** wordt het huidige punt 3° in het huidige artikel 4.2.3.1 gewijzigd. Verduidelijking is nodig wanneer een lozingsnorm moet aangevraagd worden voor het lozen van gevaarlijke stoffen, vermeld in bijlage 2C, waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen. Met dit wijzigingsartikel wordt gesteld dat bij afwezigheid van een indelingscriterium én indien gemeten wordt boven de rapportagegrens, of bij ontstentenis van deze laatste, de bepalingsgrens, moet getoetst worden aan de milieurisicogrens. Indien ook een milieurisicogrens ontbreekt of indien de milieurisicogrens lager ligt dan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: de

bepalingsgrens), moet getoetst worden aan de rapportagegrens (of bij ontstentenis daarvan: aan de bepalingsgrens).

Het invoegen van een milieurisicogrens als toetsingswaarde laat toe om gevaarlijke stoffen zonder lozingsnorm te kunnen lozen indien zij niet de concentratie overschrijden die beschermend is voor mens en milieu, dus beperkt blijven tot een concentratie zonder potentiële negatieve effecten op ecosystemen en mens. Daarbij is het van belang niet enkel de impact op het ecosysteem in te schatten, maar ook de secundaire doorvergiftiging in rekening te brengen. Een lijst met gekende milieurisicogrenzen zal gepubliceerd worden op de website van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Deze lijst kan twee keer per jaar worden geactualiseerd op een vastgestelde datum (i.e. 1 april en 1 oktober), zo is er voor de exploitanten duidelijkheid over wanneer nieuwe of aangepaste milieurisicogrenzen kunnen worden bekendgemaakt.

Artikel 4.2.3.1 van titel II van het VLAREM stelt dat de lozing van gevaarlijke stoffen van bijlage 2C maximaal dient te worden voorkomen door de toepassing van de beste beschikbare technieken. Bijlage 2C bij titel II van het VLAREM, met name de lijst van gevaarlijke stoffen voor lozing in aquatisch milieu, bevat families of groepen van stoffen die in hoofdzaak moeten worden gekozen op basis van hun toxiciteit, persistentie en bioaccumulatie (met uitzondering van de stoffen die biologisch onschadelijk zijn of die snel worden omgezet in biologisch onschadelijke stoffen), alsook bij naam genoemde gevaarlijke stoffen en prioritaire stoffen op het gebied van het waterbeleid.

In hetzelfde artikel 4.2.3.1 wordt momenteel verder gesteld dat van de gevaarlijke stoffen als bedoeld in bijlage 2C, in concentraties hoger dan de indelingscriteria, vermeld in de kolom "indelingscriterium GS (gevaarlijke stoffen)" van artikel 3 van bijlage 2.3.1 [...], enkel die stoffen mogen worden geloosd waarvoor in de omgevingsvergunning voor de exploitatie van de ingedeelde inrichting of activiteit emissiegrenswaarden zijn vastgesteld overeenkomstig het bepaalde in art. 2.3.6.1.

De verplichting tot een lozingsnorm wordt dus expliciet gesteld voor stoffen die een indelingscriterium hebben en daarboven worden geloosd, maar verduidelijking is aangewezen in titel II van het VLAREM wat dient te gebeuren voor gevaarlijke stoffen, vermeld in bijlage 2C, waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen. Een voorbeeld hiervan zijn de PFAS-verbindingen (per- en polyfluoralkylverbindingen), waarvan er zo'n 6000 gekend zijn. In bijlage 4.2.5.2 bij titel II van het VLAREM staan momenteel slechts 12 verschillende organofluorverbindingen opgelijst, met een rapportagegrens die momenteel 100 ng/l bedraagt, maar m.u.v. perfluorooctaansulfonzuur (PFOS) hebben deze gevaarlijke stoffen géén indelingscriterium. Momenteel is er dus enkel voor PFOS een indelingscriterium gevaarlijke stoffen opgenomen in titel II van het VLAREM, welke gelijkgesteld is aan de rapportagegrens, en wordt dus enkel voor deze gevaarlijke stof expliciet in titel II van het VLAREM gesteld wanneer een lozingsnorm moet worden aangevraagd en welke de toetsingswaarde daarvoor is.

Voor alle gevaarlijke stoffen geldt het algemene principe (cfr. artikel 4.3.2.1, 1°) dat de lozing van gevaarlijke stoffen van bijlage 2C maximaal dient te worden voorkomen door de toepassing van de beste beschikbare technieken. Ook gevaarlijke stoffen zonder indelingscriterium mogen dus niet zomaar geloosd worden zonder vergunning.

In het addendum R3B (lozing van bedrijfsafvalwater) bij het aanvraagformulier van een omgevingsvergunning staat reeds duidelijk vermeld dat, als er geen kwaliteitsnormen gelden voor een gevaarlijke stof, de gevaarlijke stoffen moeten worden vermeld die relevant zijn voor het soort afvalwater, en dat daarbij minstens wordt gekeken naar de stoffen die in de inrichting geproduceerd of gebruikt worden.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) past deze aanpak, met name de toets met de PNEC-waarde ("milieurisicogrens") bij gebrek aan een indelingscriterium, reeds toe in de praktijk bij impactbeoordelingen voor lozing bedrijfsafvalwater, zoals ook vermeld in het huidige geldende reductieprogramma bij het stroomgebiedbeheerplan 2016-2021, goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Stap 3 (rapportagegrens) en stap 4 (bepalingsgrens) zijn belangrijke stappen in de cascade voor het aanvragen van lozingsnormen. De waarden dienen als drempelwaarde om een norm aan te vragen, niet als norm zelf. Rapportagegrenzen en bepalingsgrenzen vertellen iets over de meetbaarheid van een gevaarlijke stof, en niet over de toxiciteit ervan. Ze hebben als doel om de lozing van gevaarlijke stoffen waarover mogelijks (nog) niet voldoende gekend is bij overheden en/of exploitanten, onder de aandacht te brengen. Het is van cruciaal belang om nog weinig of niet gekende of nog niet meetbare gevaarlijke stoffen op de radar te brengen bij overheidsinstanties en exploitanten zodra deze opduiken / gemeten worden, zodat hun voorkomen en impact verder zou kunnen onderzocht worden. Enerzijds kunnen nieuw opgedoken gevaarlijke stoffen (i.e. ze kunnen worden bepaald / stap 4 van de cascade) na onderzoek m.b.t. hun meetbaarheid opgenomen worden in de erkende meetmethodes en zo een vastgestelde rapportagegrens krijgen (i.e. stap 3 van de cascade). Anderzijds kunnen gevaarlijke stoffen na onderzoek m.b.t. hun toxiciteit opgenomen worden in de lijst met milieurisicogrenzen op de website van VMM (i.e. stap 2 van de cascade). Het is de bedoeling om de hoeveelheid gevaarlijke stoffen uit de laatste stap, dit zijn de gevaarlijke stoffen die enkel bepaalbaar zijn maar waar nog onvoldoende informatie over is m.b.t. hun toxiciteit en welke nog niet zijn opgenomen in de WAC-meetmethodes, zo beperkt mogelijk te houden, deze gevaarlijke stoffen zo snel als mogelijk te onderzoeken en ze te laten doorvloeien naar bovenliggende stappen van de cascade. Stappen 3 (rapportagegrens) en 4 (bepalingsgrens) in de cascade laten toe dat er geen gevaarlijke stoffen zouden overblijven die onbeperkt en zonder vergunning kunnen geloosd worden, wat uiteraard niet de bedoeling kan zijn en in strijd is met het voorzorgsbeginsel.

Paragraaf 4, tweede lid betreffen de huidige punten a), b) en c) onder het huidige punt 3° en worden inhoudelijk niet gewijzigd.

In **paragraaf 5** wordt een overgangstermijn geregeld voor wanneer er nieuwe of geactualiseerde indelingscriteria GS (gevaarlijke stoffen), milieurisicogrenzen, rapportagegrenzen of bepalingsgrenzen komen. De termijn begint vanaf de datum van de publicatie die nieuwe/geactualiseerde waarden invoert: de publicatie op de website van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor milieurisicogrenzen, of de publicatie van het besluit die het nieuw/geactualiseerd indelingscriterium GS (gevaarlijke stoffen) of de nieuwe/geactualiseerde rapportagegrens vastlegt. Bij de bepalingsgrens begint de termijn vanaf het moment dat een nog niet gekende of nog niet meetbare gevaarlijke stof voor de eerste keer opduikt / gemeten wordt.

We opteren voor een termijn van twaalf maanden vooraleer moet voldaan worden. We verkiezen een vaste datum van inwerkingtreding, i.p.v. een datum tegen wanneer een eventueel verzoek tot bijstelling moet worden ingediend, omdat bedrijven onder de nieuwe of geactualiseerde waarden moeten blijven waar dit mogelijk is. Die termijn biedt voldoende tijd om metingen uit te voeren, te analyseren, op zoek te gaan naar de bron en te onderzoeken hoe de emissies kunnen gereduceerd worden. Als het niet anders kan, kan de overgangstermijn benut worden om de hele bijstellingsprocedure te doorlopen en een gepaste lozingsnorm vergund te krijgen.

In **paragraaf 6** wordt bepaald dat, als de exploitant, de toezichthouder of de Vlaamse Milieumaatschappij een gevaarlijke stof vaststellen in concentraties hoger dan de toetsingswaarden vermeld in paragraaf 4, eerste lid, het bedrijf tijd krijgt om de emissies voldoende te reduceren of, indien dit niet mogelijk is, een lozingsnorm vergund te krijgen. Dit geeft het bedrijf de tijd om uit te zoeken wat de bron van deze gevaarlijke stof is, hoe deze zoveel als mogelijk kunnen beperkt worden en welke concentraties in de lozing kunnen gehaald worden. Als de lozing niet tot onder de toetsingswaarde kan

gereduceerd worden, kan de overgangstermijn benut worden om de hele bijstellingsprocedure te doorlopen en een gepaste lozingsnorm vergund te krijgen.

Alle installaties houden het overzicht, vermeld in paragraaf 1, actueel.

Bij vaststelling van een nieuwe geïdentificeerde gevaarlijke stof (e.g. door wijzigingen in de gebruikte grondstoffen of wijzigingen in het productieproces) kan paragraaf 6 worden toegepast.

Ook kan het voorkomen dat de exploitant, de toezichthouder of de Vlaamse Milieumaatschappij een gevaarlijke stof voor de eerste keer detecteert die niet redelijkerwijs in het overzicht, vermeld in paragraaf 1, kon worden gedetecteerd. Ook voor dergelijke "onopzettelijke" / "niet-intentionele" lozing van een gevaarlijke stof kan paragraaf 6 worden toegepast, na vaststelling ervan.

Samengevat, dit voorstel voor artikel 4.2.3.1 verduidelijkt een bestaand regelgevend kader voor het aanvragen van lozingsnormen. Het principe moet reeds nu zo worden toegepast (zie boven). Met dit artikel wordt de verfijning ervan expliciet opgenomen in titel II van het VLAREM. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten, maar beoogt net om aanzienlijke negatieve milieueffecten te voorkomen.

Artikel 6

Met dit wijzigingsartikel willen we een "deltaprincipe", dat reeds bestaat voor bedrijfsafvalwater, ook expliciet regelen voor koelwater. Voor bedrijfsafvalwater laat titel II van het VLAREM namelijk reeds expliciet toe dat de emissiegrenswaarden voor het geloosde bedrijfsafvalwater (dat afkomstig is van het gebruik van gewoon oppervlaktewater of van grondwater of van water bestemd voor menselijke consumptie) vermeerderd kunnen worden met het gehalte of de hoeveelheid in het opgenomen water. Dit wil zeggen, er mag rekening gehouden worden met stoffen die reeds in het opgenomen water aanwezig zijn. Voor bedrijfsafvalwater moet dat principe dan vermeld staan in de omgevingsvergunning voor de exploitatie van de ingedeelde inrichting of activiteit, bijkomend aan de opgelegde norm (i.e. artikel 4.2.3.1, tweede lid, c) van titel II van het VLAREM).

De voorwaarden voor de lozing van koelwater, anderzijds, zoals opgenomen in artikel 4.2.4.1, §1, van titel II van VLAREM, zijn geschreven met het oog op de passage door een koelwatercircuit. Hierbij is er beïnvloeding mogelijk op vlak van pathogene kiemen, pH, opgeloste zuurstof, temperatuur en CZV. Voor eventueel noodzakelijke toevoegstoffen (zoals antischuimmiddel of ontsmettingsmiddel) is punt 5° voorzien. Punt 5° vermeldt dat het geloosde koelwater geen stoffen mag bevatten die behoren tot de families en groepen van stoffen vermeld in de bijlage 2C, noch alle andere stoffen met een gehalte dat rechtstreeks of onrechtstreeks schadelijk zou kunnen zijn voor de gezondheid van de mens, voor de flora en de fauna, tenzij via uitdrukkelijke vergunning. Koelwater is iets helemaal anders dan bedrijfsafvalwater. Artikel 1.1.2 van titel II van het VLAREM definieert deze begrippen als volgt:

- *bedrijfsafvalwater: alle afvalwater dat niet voldoet aan de bepalingen van huishoudelijk afvalwater of koelwater;*
- *koelwater: het water dat in de nijverheid voor afkoeling gebruikt wordt en dat niet in aanraking is gekomen met af te koelen stoffen of met andere verontreinigende stoffen;*

Bij bedrijfsafvalwater kan gedurende het proces een hele range aan stoffen in het proceswater terecht komen, waardoor de set aan geloosde stoffen veel groter is, en men de mogelijkheid heeft voorzien om het delta-principe toe te passen voor deze stoffen voor bedrijfsafvalwater. Dat men dit niet heeft voorzien bij het artikel betreffende koelwater, betekent dat men vanuit milieuoogpunt ervan uit gaat dat er - buiten de toevoegstoffen - geen andere stoffen zijn waarvoor de toepassing van het deltaprincipe relevant zou zijn.

Om hierover meer verduidelijking te verschaffen, en ook op vraag van sectoren, wordt met dit wijzigingsartikel voor koelwater een expliciet deltaprincipe voorzien. Gelet op het feit dat aan koelwater geen andere stoffen worden toegevoegd, buiten de toevoegstoffen, wordt het niet nodig geacht om dit in de omgevingsvergunning voor de exploitatie van de ingedeelde inrichting of activiteit te laten inschrijven.

Het gaat immers enkel om hetzelfde gehalte of dezelfde hoeveelheid (er kan rekening gehouden worden met een indikkingsfactor, door verdamping) van de stoffen die reeds in het opgenomen water aanwezig zijn en na gebruik terug geloosd worden. Het artikel vermeldt bovendien dat het van toepassing is voor koelwater afkomstig van gewoon oppervlaktewater, zodat dit principe niet zonder vergunning kan worden toegepast op koelwater afkomstig uit andere media (e.g. grondwater) dat in een andere waterloop wordt geloosd en daar dan wel een impact op zou kunnen hebben.

Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten, het gaat immers om stoffen die reeds in het opgevangen water aanwezig zijn en waartoe de installatie niet bijdraagt.

Artikel 7

Met dit wijzigingsartikel worden de aanpassingen die worden doorgevoerd aan artikel 4.2.3.1, §4 (zie motivatie bij dit artikel), overeenkomstig aangepast voor de handhaving van dit principe. Dit artikel tracht een efficiënte en performante handhaving te realiseren en overeen te laten stemmen met verduidelijkingen die elders in dit besluit worden doorgevoerd. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten.

Artikel 8

Dit artikel betreft enerzijds een verduidelijking aan de rubrieken 3.4, 3.5 en 3.6.3 van de indelingslijst, zoals ook in artikel 4.2.3.1 van titel II van het VLAREM wordt doorgevoerd. Zie motivatie onder het wijzigingsartikel aan artikel 4.2.3.1, §4, van titel II van het VLAREM.

Anderzijds betreft dit artikel het schrappen van enkele overbodige opmerkingen. Deze opmerkingen kunnen geschrapt worden aangezien er in de gevallen waarbij het indelingscriterium (IC) lager ligt dan de rapportagegrens, werd voor gekozen om in de kolom van IC letterlijk "rapportagegrens" in te schrijven.

Dit artikel is onlosmakelijk verbonden met andere wijzigingen in dit besluit die betrekking hebben op het verduidelijken van een bestaand regelgevend kader voor het aanvragen van lozingsnormen. Dit artikel stemt de indelingslijst daarmee overeen en heeft in de praktijk geen negatieve milieueffecten tot gevolg.

Artikel 9

Warmterecuperatie uit oppervlaktewater aan de hand van een warmtewisselaar werd reeds mogelijk gemaakt via een vorig VLAREM-besluit met de toevoeging van de nieuwe rubriek 3.7 en de vooropgestelde heffingsvrijstelling voor oppervlaktewater. Hiermee werd mee ondersteuning gegeven aan een duurzame vorm van energieopwekking met minder CO₂ uitstoot als gevolg.

VMM geeft advies voor dergelijke lozingen en bekijkt hierbij vooral de impact van het lozen van dit water aan een lagere temperatuur.

Volgens de huidige milieukwaliteitsnormen (opgenomen in bijlage 2.3.1 bij titel II van het VLAREM) mag de thermische impact van een lozing maximaal + 3°C bedragen, omdat men hier vroeger enkel uitgang van water dat voor koeling werd gebruikt en dus aan een hogere temperatuur werd geloosd. Om juridisch sluitend te zijn en dus ook de lozingen met een lagere temperatuur correct te kunnen beoordelen, wordt dit aangepast van "+ 3°C" naar "Δ 3°C". Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

Artikel 10

De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... wordt geüniformeerd. Zie motivatie bij wijzigingsartikel bijlage 4.2.5.2, artikel 4, §1, betreffende fluoride. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

Artikel 11

De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... wordt geüniformeerd. Zie motivatie bij wijzigingsartikel bijlage 4.2.5.2, artikel 4, §1, betreffende fluoride. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

Artikel 12

Dit artikel voert een reeks wijzigingen door aan de anorganische parameters in artikel 4, §1, van bijlage 4.2.5.2 bij titel II van het VLAREM.

In **punt 1°** wordt de terminologie van fluoride (voorheen opgelost fluoride of totaal anorganisch gebonden fluoride) aangepast. Op basis van het rapport naar impact van de implementatie van BBT-conclusies in methode compendia (WAC en LUC) werd o.a. een overzicht gemaakt naar terminologie per parameter. Daarbij werd duidelijk dat het uniformiseren van het gebruik van termen voor het meten van "fluoride" aangewezen is. In bijlage 4.2.5.2 wordt nu een opsplitsing gemaakt tussen "opgelost fluoride" en "totaal anorganisch gebonden fluoride", terwijl in de Europese BREFs de terminologie "fluoride" wordt gehanteerd. Er zijn slechts enkele laboratoria in Vlaanderen erkend voor het uitvoeren van de "totaal anorganisch gebonden fluoride" en - voor zover ons bekend - wordt deze bepaling binnen Europa niet uitgevoerd. Daarom is het aangewezen overal "fluoride" te gebruiken en te meten. We gaan er van uit dat dit in de praktijk reeds nu het geval is. Dit punt van het artikel veroorzaakt in de praktijk geen milieueffecten.

In **punt 2°** wordt het "?" bij ammoniak geschrapt, aangezien dit tot verwarring kan leiden. De concentratie aan ammoniak wordt berekend op basis van het gehalte van ammoniak, pH en temperatuur en dit is beschreven in WAC/III/E. Deze wijziging betreft geen inhoudelijke aanpassing. Dit punt vormt geen kader voor de toekenning van vergunningen.

Artikel 13

Artikel 14

Artikel 15

Deze artikels betreffen rechtzettingen. Er werd in de artikels nog verwezen naar oude referentiemeetmethodes. Deze worden vervangen door verwijzingen naar het compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water (WAC). De metingen worden nu al zo toegepast. Deze wijziging betreft geen inhoudelijke aanpassing. Dit punt vormt geen kader voor de toekenning van vergunningen.

Artikel 16

Punten 1° tot en met 6° en **punt 8°** van dit artikel: de terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... wordt geüniformeerd. Zie motivatie bij wijzigingsartikel bijlage 4.2.5.2, artikel 4, §1, betreffende fluoride. Deze punten van het artikel veroorzaken in de praktijk geen milieueffecten.

Punt 7° van dit artikel: dit punt schrapt in bijlage 5.3.2, onder rubriek 44, sectorale lozingsnormen voor de som van gefluoreerde polymeren (PFT), PFOS en PFOA. Rubriek 44 betreft Textiel (vezels, garen, wol, weefsels, breiwerk, vlechtwerk, textielwaren en

soortgelijke producten). Voortschrijdend wetenschappelijk inzicht toont het belang om de lozing van PFAS-verbindingen zoveel mogelijk te beperken.

De huidige sectorale normen zijn gebaseerd op een oude PNEC-waarde (Predicted No Effect Concentration), die intussen werd herzien en naar beneden toe werd bijgesteld.

PFOS is bovendien een prioritair gevaarlijke stof (PGS), daarvoor moeten maatregelen getroffen worden met het oog op stopzetting of geleidelijke beëindiging van lozingen, emissies en verliezen. Verder is het gebruik van PFOS in de textielindustrie momenteel verboden onder de POP verordening

(onder voorbehoud van artikel 4 van de POP-verordening, met onder een meer een uitzondering voor onopzettelijke sporenverontreiniging). Daarom is een aanpassing (schrapping) van de sectorale norm in het VLAREM aangewezen. Door de sectorale normen te schrappen, wordt teruggevallen op de algemene bepalingen voor het lozen van deze parameters. Indien deze stoffen worden geloosd boven de indelingscriteria of boven de milieurisicogrens én gemeten in bepaalbare gehalten, zal door het schrappen van deze sectorale voorwaarden er een nieuwe aanvraag moeten worden ingediend conform art. 4.2.3.1, indien het bedrijf hiervoor geen bijzondere lozingsnorm heeft. Voor bestaande installaties wordt daarom een overgangstermijn voorzien.

Verwacht wordt dat een groot deel van de textielbedrijven in de praktijk ook nu al niet of niet meer lozen boven de indelingscriteria/rapportagegrenzen/bepalingsgrenzen voor PFAS-verbindingen. Voor het beperkt aantal bedrijven waarvoor wel nog een lozingsnorm nodig blijkt, zal deze individuele norm in elk geval een sterke aanscherping betekenen ten opzichte van de huidige sectorale lozingsnormen. Deze norm zal bovendien beperkt worden in de tijd en verbonden worden aan frequente metingen en een studie met oog op verdere reductie van PFAS. Dit punt van het artikel veroorzaakt in de praktijk dus geen negatieve milieueffecten.

Hoofdstuk 2. Wijzigingen aan het VLAREL van 19 november 2010

Artikel 17

Dit artikel wijzigt bijlage 3, 1°, bij het VLAREL.

Punt 1° tot en met 3°: De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... wordt geüniformeerd. Zie motivatie bij wijzigingsartikel bijlage 4.2.5.2, artikel 4, §1, betreffende fluoride. Het is aangewezen om overall de term "fluoride" te gebruiken en te meten. De parameters "opgelost fluoride" (W.3.1) en "totaal anorganisch gebonden fluoride" (W.3.7) kunnen daarom geschrapt worden uit de erkenningspakketten met behoud van de parameter "fluoride" in pakket W.3.1.

Momenteel bestaan er drie pakketten voor de bepaling van TOC of NPOC: pakket W.5.5 (TOC als verschilmeting (TOC = TC-TIC)), pakket W.5.6 (TOC als sommeting (TOC = POC+NPOC)) en pakket W.5.7 (NPOC). Uit een Europese bevraging blijkt dat de parameter TOC in de praktijk geanalyseerd wordt als NPOC of TC-TIC. Na overleg tussen het referentielaboratorium van het Vlaamse Gewest VITO, de erkende laboratoria in de discipline water, VMM en de afdeling Handhaving en afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten van het Departement Omgeving wordt er voorgesteld om enkel de parameter NPOC te weerhouden als te analyseren parameter voor TOC. In het geval van NPOC biedt dit de mogelijkheid om het monster te conserveren met zuur. Een bijkomend voordeel van de NPOC-bepaling is dat bij de aanwezigheid van deeltjes monsters verder kunnen worden gehomogeniseerd (ultra-turrax). De parameter TOC wordt in de Vlaamse milieuwetgeving niet aangepast. In het compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water (WAC) dat moet toegepast worden voor de bepaling van TOC wordt nog opgenomen dat bij de aanvraag van TOC in de praktijk de parameter NPOC moet worden bepaald.

Punt 4°: Een labo dat erkend wil worden voor het pakket W.9.2.5 (elimineerbaarheid via de Zahn-Wellens test) of erkend is voor dit pakket moet erkend zijn voor de pakketten W.9.2.1 (acute toxiciteit voor watervlooiën), W.9.2.2.1 (acute toxiciteit voor vissen: test met regenboogforel *Oncorhynchus mykiss*), W.9.2.2.2 (acute toxiciteit voor vissen: test met embryo's van zebra vis *Danio rerio*), W.9.2.3 (groei-inhibitie voor eencellige algen), W.9.2.4 (inhibitie van de bioluminescentie in *Vibrio fischeri*) en W.5.7 (TOC). Bij de Zahn-Wellens test wordt afvalwater op toxiciteit getest volgens een limiettest zoals beschreven in de methoden voor de bepaling van ecotoxiciteit voor watervlooiën, vis, visembryo, eencellige algen en bacteriën, opgenomen in het compendium voor de monsterneming, meting en analyse van water (WAC). De keuze van testorganisme(n) voor de bepaling van de acute toxiciteit wordt afgesproken met de vergunningverlenende overheid en/of de klant, vandaar dat een labo moet erkend zijn voor alle ecotoxiciteitstesten. In de Zahn-Wellenstest wordt de bio-elimineerbaarheid of verwijdering van organische C-verbindingen geëvalueerd via de meting van opgeloste organische koolstof (DOC). De parameter DOC maakt onderdeel uit van het pakket W.5.7, vandaar dat een labo ook voor dit pakket erkend moet zijn.

Hoofdstuk 3. Wijzigingen aan titel III van het VLAREM van 16 mei 2014

Artikel 18
Artikel 19
Artikel 20

De terminologie voor fluoride, totaal anorganisch gebonden fluoride, opgelost fluoride, totaal fluor, ... wordt geüniformeerd. Zie motivatie bij wijzigingsartikel bijlage 4.2.5.2, artikel 4, §1, betreffende fluoride. Deze artikelen veroorzaken in de praktijk geen milieueffecten.

Hoofdstuk 4. Wijzigingen aan het besluit lozing bedrijfsafvalwater op RWZI van 21 februari 2014

Artikel 21

Dit artikel betreft een verduidelijking aan het besluit lozing bedrijfsafvalwater op RWZI, meer bepaald voor het lozen van gevaarlijke stoffen, als vermeld in bijlage 2C bij titel II van het VLAREM, waarvoor geen indelingscriterium is opgenomen. Een analoge verduidelijking werd aan artikel 4.2.3.1 van titel II van het VLAREM doorgevoerd. Zie motivatie onder het wijzigingsartikel aan artikel 4.2.3.1, §4, van titel II van het VLAREM. Dit artikel veroorzaakt in de praktijk geen negatieve milieueffecten.

Hoofdstuk 5. Wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

Artikel 22

Dit artikel betreft een vervanging van addendum R3B (i.e. Lozing van bedrijfsafvalwater). Er worden enkel aanpassingen gedaan aan vragen 2, 3 en 5 van dit addendum. De overige vragen van addendum R3B wijzigen niet.

De aanpassing aan **vraag 2** betreft een overeenkomstige aanpassing in het addendum (aanvraagformulier) als ook via dit besluit wordt doorgevoerd aan artikel 4.2.3.1 (zie motivatie bij dat artikel onder paragraaf 4). Dit artikel beoogt zo dezelfde verduidelijking te scheppen zoals elders in dit besluit wordt doorgevoerd.

De aanpassing aan **vraag 3** betreft de toevoeging van de specifieke vraag om – indien van toepassing – een impactbeoordeling bedrijfsafvalwater naar aanleiding van het Wezer-arrest toe te voegen. Er wordt gevraagd zowel het excel-bestand als het pdf bestand ervan op te laden als uitkomst van de rekentool. Momenteel voorziet het

addendum deze expliciete vraag nog niet, waardoor de informatie vaak vergeten wordt bij indiening van het dossier. Dat ook gevraagd wordt naar een excel-bestand, is van belang omdat op basis van enkel het pdf bestand, de impactberekeningen enkel kunnen nagerekend worden door de adviesverlener door de info weer manueel in de excel rekentool te steken, wat arbeidsintensief en niet efficiënt is.

Deze vraag moet ook verschijnen voor derde klasse lozingen, omdat de ingedeelde inrichting of activiteit klasse 1 of 2 kan zijn, ook al is de bedrijfsafvalwaterstroom klasse 3.

De aanpassing aan **vraag 5** betreft louter het wijzigen van "OVS3" naar "O3". "V" stond voor overdracht, maar dat is niet meer in gebruik en kan geschrapt worden. "S" staat voor gestructureerde beslissingsinhoud. Vraag 5 is een 'indien' vraag en hoeft dus geen gestructureerde beslissingsinhoud te zijn, waardoor "S" kan geschrapt worden.

Hoofdstuk 6. Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 23

Dit artikel bepaalt dat de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van dit besluit die de indelingslijst wijzigen, zal ingaan op een datum die door de minister te bepalen is, gelet op de koppeling met het Omgevingsloket.

Artikel 24

Dit artikel bepaalt dat de datum van inwerkingtreding van deze schrapping, zal ingaan zes maanden na de inwerkingtreding van dit besluit.

Artikel 25

Dit artikel bevat de overgangsregeling voor de erkende laboratoria in de discipline water naar aanleiding van de aanpassing van de pakketten W.3.1 en W.5.7 in bijlage 3, 1°, bij het VLAREL. Laboratoria die erkend zijn voor het 'oude' pakket W.3.1 of W.5.7 worden automatisch erkend voor het gewijzigde pakket W.3.1, respectievelijk W.5.7, en dit voor de deeldomeinen waarvoor ze erkend waren.

Artikel 26

De erkenning als laboratorium in de discipline water wordt voor de pakketten W.3.7, W.5.5 en W.5.6 opgeheven naar aanleiding van het schrappen van deze pakketten uit bijlage 3, 1°, van het VLAREL (zie eerder).

Artikel 27

Dit artikel bepaalt dat de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van dit besluit die het aanvraagformulier wijzigt (i.e. vervanging van addendum R3B), zal ingaan op een datum die door de minister te bepalen is, gelet op de koppeling met het Omgevingsloket.

Artikel 28

Dit artikel stelt de klassieke slotbepaling vast.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal Demir